

**2023. gada ziemas valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena
krimināltiesību un kriminālprocesa tiesību jomas teorētiskās daļas jautājumi,
praktiskās daļas uzdevums (kāzuss) un vērtēšanas vadlīnijas**

Teorētiskās daļas jautājumi

1. jautājums

Noziedzīgu nodarījumu pret personas brīvību raksturojums

- 1.1. Noziedzīgu nodarījumu pret personas brīvību (nelikumīga brīvības atņemšana, personas nolaupīšana un ķīlnieku sagrābšana) vispārīgs raksturojums
- 1.2. Nelikumīgas brīvības atņemšanas nošķiršana no personas nolaupīšanas
- 1.3. Ķīlnieku sagrābšanas nošķiršana no personas nolaupīšanas

2. jautājums

Ar noziedzīgu nodarījumu radītā kaitējuma kompensācija

- 2.1. Personas, kurām ir tiesības uz kaitējuma kompensāciju
- 2.2. Kompensācijas pieprasīšanas nosacījumi
- 2.3. Kompensācijas maksāšanas pienākums

3. jautājums

Pirmstiesas procesa pabeigšana kriminālprocesā

- 3.1. Pirmstiesas procesa pabeigšanas veidi (nosauciet un raksturojiet vismaz 2)
- 3.2. Kriminālprocesu nepieļaujošie apstākļi (nosauciet un raksturojiet vismaz 3)
- 3.3. Personu nereabilitējošie apstākļi (vispārīgs raksturojums)

Teorētiskās daļas jautājumu vērtēšanas vadlīnijas

1. Noziedzīgu nodarījumu pret personas brīvību raksturojums

1.1. Noziedzīgu nodarījumu pret personas brīvību (nelikumīga brīvības atņemšana, personas nolaupīšana un ķīlnieku sagrābšana) vispārīgs raksturojums

Saskaņā ar Satversmes 94. pantu ikvienam ir tiesības uz brīvību, nevienam nedrīkst atņemt vai ierobežot brīvību citādi, kā tikai saskaņā ar likumu. Visi šie trīs sastāvi, neskatoties uz dažām atšķirīgām iezīmēm, apdraud kopīgu objektu – personas brīvību.

A Nelikumīga brīvības atņemšana (KL 152. p.). Objektīvās puses izpausme – prettiesiska darbība, atņemot personai iespēju brīvi noteikt savu atrašanās vietu.

B Personas nolaupīšana (KL 153. p.). Personas sagrābšana, lietojot vardarbību vai draudus, vai aizvešana ar viltu, vai izmantojot bezpalīdzības stāvokli. To var izdarīt kā slepeni (bez aculiecinieku klātbūtnes vai klātesošajām personām neizprotot notiekošā būtību), tā atklāti.

C Ķīlnieku sagrābšana (KL 154. p.). Objektīvā puse – personas kā ķīlnieka sagrābšana vai aizturēšana, kas saistīta ar draudiem noslepkavot, nodarīt miesas bojājumus vai turpmāk aizturēt šo personu.

Students saņem **3 punktus**, ja atbildē sniegts visu trīs noziedzīgu nodarījumu sastāvu vispārīgs raksturojums, piemēram, norādīta objektīvās puses izpausme.

Students saņem **2 punktus**, ja atbildē sniegts divu noziedzīgu nodarījumu vispārīgs raksturojums, vai vismaz viena no trīs noziedzīgu nodarījumu padziļināts raksturojums.

Students saņem **1 punktu**, ja atbilde satur noziedzīgo nodarījumu pret personas brīvību kopumā vispārīgu raksturojumu, taču tajā netiek atklāts konkrētu trīs noziedzīgu nodarījumu sastāvu raksturojums, vai arī tad ja vispārīgi raksturots tikai viens noziedzīgs nodarījums.

1.2. Nelikumīgas brīvības atņemšanas nošķiršana no personas nolaupīšanas

Nelikumīga brīvības atņemšana ir prettiesiska darbība, atņemot personai iespēju brīvi noteikt savu atrašanās vietu (piemēram, ieslēdzot pašas personas transportlīdzeklī, dzīvoklī).

Personas nolaupīšana ir personas sagrābšana, lietojot vardarbību vai draudus, vai aizvešana ar viltu vai izmantojot personas bezpalīdzības stāvokli.

Nelikumīga brīvības atņemšana var būt saistīta ar personas nolaupīšanu, taču tās sastāvs ir atšķirīgs un paredz pietiekami ilglaicīgu personas turēšanu nebrīvē.

Students saņem **3 punktus**, ja atbilde satur abu noziedzīgu nodarījumu – nelikumīga brīvības atņemšana un personas nolaupīšana – objektīvās puses atšķirīgo pazīmju izklāstu pēc būtības, proti, tiek raksturots, ka personas nelikumīga brīvības atņemšana ir iespējas brīvi noteikt savu atrašanās vietu atņemšana un ka personas nolaupīšana saistīta vai nu ar cietušā sagrābšanu un vardarbīgu pārvietošanu uz citu vietu, vai arī ar cietušā aizvešanu, izmantojot viltu vai cietušā bezpalīdzības stāvokli.

Students saņem **2 punktus**, ja atbilde satur abu noziedzīgu nodarījumu – nelikumīga brīvības atņemšana un personas nolaupīšana – objektīvās puses atšķirīgo pazīmju daļēju izkāstu pēc būtības.

Students saņem **1 punktu**, ja atbilde satur abu noziedzīgu nodarījumu – nelikumīga brīvības atņemšana un personas nolaupīšana – objektīvās puses atšķirīgu pazīmju vispārīgu izklāstu.

Students saņem **papildu punktu**, ja norāda nelikumīgas brīvības atņemšanas kvalificēto sastāvu: darbības, ja tās izdarītas cietušā dzīvībai vai veselībai bīstamā veidā vai ja tās saistītas ar fizisku ciešanu nodarīšanu viņam, vai ja tās ilgušas vairāk par vienu nedēļu, vai ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās.

Papildu punktu var saņemt arī tad, ja tiek norādīts, kas ir "cietušā dzīvībai vai veselībai bīstams veids" – veids, kas var būt cēlonis cietušā nāvei vai slimībai (ilgstoša turēšana slēgtā telpā bez ēdiena un dzēriena, turēšana aukstā telpā bez atbilstoša apģērba, veidā, kad iespējama nosmakšana, utt.) vai "fizisku ciešanu nodarīšana" – vardarbības pielietošana, pakļaušana ilgstošai atmosfēras faktoru iedarbībai, turēšana telpās, kur ierobežotas ķermeņa kustības, u.tml.

1.3. Ķīlnieku sagrābšanas nošķiršana no personas nolaupīšanas

Ķīlnieku sagrābšanu atšķirībā no personas nolaupīšanas raksturo speciāls nolūks: piespiest fizisko vai juridisko personu vai personu grupu izdarīt kādu darbību vai atturēties no tās, izvirzot to par noteikumu ķīlnieka atbrīvošanai.

Obligāta ķīlnieku sagrābšanas objektīvās puses pazīme ir draudi noslepkavot, nodarīt miesas bojājumus vai turpmāk aizturēt šīs personas.

Students saņem **3 punktus**, ja atbilde atspoguļo izpratni pēc būtības – gan par vainīgā speciālo nolūku ķīlnieku sagrābšanas gadījumā, gan par ķīlnieku sagrābšanas objektīvās puses izpausmēm.

Students saņem **2 punktus**, ja atbilde atspoguļo izpratni pēc būtības – gan par vainīgā speciālo nolūku ķīlnieku sagrābšanas gadījumā, gan par ķīlnieku sagrābšanas objektīvās puses izpausmēm, taču atbildē nav izklāstīta kāda no speciālā nolūka izpausmēm vai kāda obligāta objektīvās puses pazīme.

Students saņem **1 punktu**, ja atbildē saskatāma vispārīga izpratne par jautājumu.

Students var saņemt **papildu punktu**, ja atbilde kādā no trīs apakšjautājumiem (komponentēm) vai kopumā liecina par padziļinātām zināšanām (t.sk. doktrīnā, ECTK praksē, Augstākās tiesas judikatūrā, Latvijas tiesu praksē, par noziedzīgu nodarījumu pret personas brīvību kvalifikācijas problemātiku pirmstiesas procesā).

2. Ar noziedzīgu nodarījumu radītā kaitējuma kompensācija

2.1. Personas, kurām ir tiesības uz kaitējuma kompensāciju (3 punkti)

- tiesības uz kompensāciju par nodarīto kaitējumu ir ikvienai **fiziskai personai**, kā arī **juridiskai personai**; **(1 punkts)**
- tai ir jābūt personai, **kurai kaitējums ir nodarīts** ar prettiesisku darbību vai bezdarbību - noziedzīgu nodarījumu **(1 punkts)**
- kriminālprocesā tiesības iesniegt pieteikumu par kaitējuma kompensāciju ir tikai personai, kura kriminālprocesā ir **atzīta par cietušo**; **(1 punkts)**.

Papildu punktu var iegūt, ja students ietvēris informāciju, kas liecina par padziļinātu jautājuma izpratni, piemēram:

- **Kompensācija** ir naudas izteiksmē noteikta samaksa, ko persona, kura ar noziedzīgu nodarījumu radījusi kaitējumu, samaksā cietušajam kā gandarījumu par morālo aizskārumu, fiziskajām ciešanām un mantisko zaudējumu (definīcija KPL 350. p. 1.d.).

2.2. Kompensācijas pieprasīšanas nosacījumi (3 punkti)

- pieprasīt kompensāciju var jebkurā kriminālprocesa stadijā, taču tikai **līdz tiesas izmeklēšanas uzsākšanai** pirmās instances tiesā; **(1 punkts)**
- **jāpastāv cēloņsakarībai** starp kaitējumu (sekām) un konkrēto noziedzīgo nodarījumu (cēloni); **(1 punkts)**
- pieteikumā ir **jāpamato** pieprasītās kompensācijas apmērs par mantisko zaudējumu, bet par morālo aizskārumu un fiziskajām ciešanām pieprasītās kompensācijas apmērs ir tikai **jānorāda**; **(1 punkts)**

Papildu punktu var iegūt, ja students ietvēris informāciju, kas liecina par padziļinātu jautājuma izpratni, piemēram:

– **kaitējums** personai ir radīts kā morāls aizskārums, fiziskas ciešanas vai mantisks zaudējums; juridiskai personai nevar rasties fiziskas ciešanas, bet morāls aizskārums izpaudīsies kā kaitējums reputācijai (definīcija).

2.3. Kompensācijas maksāšanas pienākums (3 punkti)

– kompensācijas maksāšanas pienākumu var uzlikt **pilngadīgai personai** (apsūdzētajam), **kura ir atzīta par vainīgu** noziedzīga nodarījuma izdarīšanā; **(1 punkts)**

– **juridiskajai personai** kompensācijas maksāšanas pienākumu var uzlikt, ja tai ir piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis; **(1 punkts)**

– ja ir vairāki apsūdzētie, kaitējuma kompensāciju piedzen **solidāri**; ja vainīgais ir nepilngadīgs, kompensāciju piedzen **subsidiāri** no viņa un viņa vecākiem; **(1 punkts)**

Papildu 1 punktu var iegūt, ja students ir sniedzis pilnīgas atbildes uz visām komponentēm, kā arī atbildē uz kādu no tām ietvēris informāciju, kas liecina par padziļinātu jautājuma izpratni, piemēram:

– piedzenot kaitējuma kompensāciju valsts vai pašvaldības labā, tās nav obligāti jāatzīst par cietušo;

– persona var neizmantot cietušā tiesības kriminālprocesā, bet piedzīt kaitējuma kompensāciju civiltiesiskā ceļā;

– vardarbīgos noziegumos cietušais var lūgt kompensāciju no valsts;

– pieminēta atsauce uz kādu starptautisko dokumentu: Eiropas Padomes 1983.gada Konvenciju par kompensācijām vardarbīgos noziegumos cietušajiem, Eiropas Savienības 2001.gadā izstrādāto Zaļo grāmatu par kompensācijām noziegumu upuriem, Eiropas Padomes Direktīvu 2004/80/EK par kompensāciju noziegumos cietušajiem.

3. Pirmstiesas procesa pabeigšana kriminālprocesā

3.1. Pirmstiesas procesa pabeigšanas veidi (nosauciet un raksturojiet vismaz

1) Pirmstiesas kriminālprocesa pabeigšanas veidi:

KPL. 411. pants. Prokurors pirmstiesas kriminālprocesu var pabeigt:

1) pieņemot lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai un nododot krimināllietu tiesai pēc piekritības;

2) pieņemot lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai paātrinātā procesa kārtībā;

3) slēdzot vienošanos ar apsūdzēto un nododot krimināllietu tiesai;

4) piemērojot apsūdzētajam priekšrakstu par sodu;

5) izbeidzot kriminālprocesu, nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības;

6) pieņemot lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu;

7) pieņemot lēmumu un nododot krimināllietu tiesai medicīniska vai audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai.

Pirmstiesas process var tikt pabeigts:

- 1) pieņemot lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu (*t.sk. izbeidzot kriminālprocesu nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības, izbeidzot kriminālprocesu nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības par smagu noziegumu, izbeidzot kriminālprocesu, atbrīvojot personu no kriminālatbildības, izbeidzot kriminālprocesu pret personu, kura būtiski palīdzējusi atklāt smagu vai sevišķi smagu noziegumu*)¹,
- 2) pieņemot lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai, (*t.sk. pieņemot paātrinātā procesa kārtībā, vienošanās procesa kārtībā, medicīniska vai audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai*),
- 3) piemērojot prokurora priekšrakstu par sodu.

VAI

Pirmstiesas process var tikt pabeigts:

- 1) nododot lietu tiesai;
- 2) nenododot lietu tiesai, *proti, panākot krimināltiesisko attiecību noregulējumu ārpus tiesas.*

VAI

Pirmstiesas process var tikt pabeigts:

- 1) uz rehabilitējoša pamata;
- 2) uz nereabilitējoša pamata.

(ja norādīti vismaz divi pabeigšanas pamatveidi – 1punkts)

2) Pabeigšanas veidu raksturojums /raksturot vismaz 2/. Atbilžu varianti:

*Kriminālprocesa izbeigšana – iespējama gan izmeklēšanas, gan kriminālvajāšanas stadijā (jebkurā kriminālprocesa stadijā); attiecīgi lēmumu var pieņemt gan izmeklētājs (likumā noteiktos gadījumos ar uzraugošā prokurora piekrišanu), gan prokurors. Kriminālprocess izbeidzams, ja iestājušies Kriminālprocesa likuma 377. pantā paredzētie kriminālprocesu nepieļaujošie apstākļi (tiek uzskaitīti vairāki);

* Pieņemot lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai un nododot krimināllietu tiesai pēc piekritības, lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai pieņem prokurors pēc kriminālvajāšanas pabeigšanas, ja atzinis pierādījumus par pietiekamiem, lai uzturētu apsūdzību. Tiesai nododamajā krimināllietā prokurors iekļauj materiālus, kas attiecināmi uz konkrēto noziedzīgu nodarījumu un tiks izmantoti tiesā kā pierādījumi, bet pierādīšanā neizmantojamais materiāls iekļauj arhīva lietā. Apsūdzētajam vai viņa aizstāvim izsniedz tiesai nododamās krimināllietas materiālu kopijas, kas attiecas uz viņam izvirzīto apsūdzību un viņa personību. Cietušajam pēc viņa pieteikuma prokurors izsniedz to lietas materiālu kopijas, kas attiecas uz noziedzīgu nodarījumu, kurā persona atzīta par cietušo kriminālprocesā.

* Pieņemot lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai paātrinātā procesa kārtībā. Turpinot kriminālprocesu paātrinātā procesa kārtībā, prokurors nekavējoties, bet ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc kriminālprocesa materiālu saņemšanas pieņem lēmumu par lietas nodošanu tiesai. Pieņemtais lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai vienlaikus uzskatāms arī par lēmumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības. Lēmuma kopiju kopā ar lietas materiālu kopijām

¹ Teksts slīprakstā ir paskaidrojošs.

nekavējoties izsniedz apsūdzētajam. Pēc lēmuma kopijas izsniegšanas prokurors pieņemto lēmumu un krimināllietas materiālus nosūta tiesai. Lietas iztiesāšanas laiku prokurors nosaka, saskaņojot to ar tiesu, taču laiks līdz tiesas sēdei nedrīkst būt ilgāks par 10 dienām, skaitot no dienas, kad apsūdzētajam izsniegta lēmuma kopija.

* Slēdzot vienošanos ar apsūdzēto par vainas atzīšanu un sodu un nododot krimināllietu tiesai. Prokurors pēc savas paša, apsūdzētā un viņa aizstāvja iniciatīvas var slēgt vienošanos par vainas atzīšanu un sodu, ja ir noskaidroti apstākļi, kas attiecas uz pierādīšanas priekšmetu, un apsūdzētais piekrīt viņam inkriminētā nodarījuma apjomam, kvalifikācijai, radītā kaitējuma novērtējumam un vienošanās procesa piemērošanai. Prokurors pēc vienošanās noslēgšanas krimināllietas materiālus kopā ar vienošanās protokolu nosūta tiesai, ierosinot tai apstiprināt noslēgto vienošanos.

* Piemērojot apsūdzētajam priekšrakstu par sodu. Ja persona izdarījusi kriminālpārkāpumu, mazāk smagu noziegumu vai smagu noziegumu, par kuru paredzēts brīvības atņemšanas sods līdz pieciem gadiem, un prokurors, ņemot vērā izdarītā noziedzīga nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, personu raksturojošus datus un citus lietas apstākļus, ir guvis pārliecību, ka šai personai nevajadzētu piemērot brīvības atņemšanas sodu, viņš var pabeigt kriminālprocesu, sastādot priekšrakstu par sodu. Prokurors priekšrakstu par sodu sastāda, ja apsūdzētais savu vainu atzīst, ir kompensējis cietušajam radīto kaitējumu, tai skaitā atlīdzinājis valsts izmaksāto kompensāciju, un piekrīt kriminālprocesa pabeigšanai, piemērojot viņam sodu. Prokurors priekšrakstā par sodu apsūdzētajai personai var piemērot sabiedrisko darbu, naudas sodu vai probācijas uzraudzību, kā arī papildsodus — sabiedrisko darbu, naudas sodu vai tiesību ierobežošanu — saskaņā ar Krimināllikumā noteikto.

* Izbeidzot kriminālprocesu, nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības. Ja prokurors, ņemot vērā izdarītā noziedzīga nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, personu raksturojošos datus un citus lietas apstākļus, iegūst pārliecību, ka apsūdzētais turpmāk neizdarīs noziedzīgus nodarījumus, prokurors var kriminālprocesu izbeigt, nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības. Kriminālprocesa izbeigšana pieļaujama tikai ar apsūdzētā brīvprātīgu un nepārprotami izteiktu piekrišanu. Izbeidzot kriminālprocesu, nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības, prokurors nosaka pārbaudes laiku atbilstoši Krimināllikumā noteiktajam. Izbeidzot kriminālprocesu, nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības, prokurors var uzlikt apsūdzētajam Krimināllikumā paredzētos pienākumus.

* Pieņemot lēmumu un nododot krimināllietu tiesai medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai. Pirmstiesas procesu medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai prokurors pabeidz, pieņemot lēmumu par krimināllietas nosūtīšanu tiesai medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai, kurš nav pārsūdzams. Lēmumā par krimināllietas nosūtīšanu tiesai medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai papildus vispārējām prasībām norāda pirmstiesas procesā noskaidrotos apstākļus un pamatu medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai.

* Pieņemot lēmumu un nododot krimināllietu tiesai audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai. Izmeklētājs ar uzraugošā prokurora piekrišanu vai prokurors var izbeigt kriminālprocesu un materiālus par nepilngadīgo nosūtīt audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanai. Ja kriminālprocess tiek izbeigts, bet krimināllietas materiālos ir ziņas, ka nodarījumu izdarījis nepilngadīgais, kurš nav sasniedzis 14 gadu vecumu, procesa virzītājs lemj par materiālu nosūtīšanu tiesai audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanai.

(Par katra pabeigšanas veida raksturojumu 1 punkts, kopā 2 punkti).

3.2. Kriminālprocesu nepieļaujošie apstākļi (nosauciet un raksturojiet vismaz 3)

Kriminālprocesa likuma 377. pants noteic kriminālprocesu nepieļaujošos apstākļus, kad kriminālprocesu nedrīkst uzsākt, bet uzsākts process ir jāizbeidz, ja:

1) nav noticis noziedzīgs nodarījums – nav notikusi pati darbība/bezdarbība, par ko paredzēta kriminālatbildība;

2) izdarītajā nodarījumā nav noziedzīga nodarījuma sastāva – nav noziedzīgā nodarījuma subjekta, subjektīvās puses, objekta vai objektīvās puses;

3) iestāties noilgums – personu nevar saukt pie kriminālatbildības;

a) ja no dienas, kad tā izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, pagājis Krimināllikumā noteiktais laiks (*divi gadi no kriminālpārkāpuma izdarīšanas dienas; pieci gadi no mazāk smaga nozieguma izdarīšanas dienas; desmit gadi no smaga nozieguma izdarīšanas dienas; piecpadsmit gadi no sevišķi smaga nozieguma izdarīšanas dienas, izņemot noziegumu, par kuru saskaņā ar likumu var piespriest mūža ieslodzījumu*) vai

b) ja no dienas, kad Krimināllikumā noteiktā noziedzīgā nodarījumā (*proti, kas vērsts pret nepilngadīgas personas tikumību un dzimumneaizskaramību vai ar ko nodarīti smagi miesas bojājumi, kas saistīti ar dzimumorgānu kropļošanu vai reproduktīvo spēju zaudējumu, vai cilvēku tirdzniecībā, vai piespiešanā veikt abortu*) cietusī persona sasniegusi astoņpadsmit gadu vecumu, ir pagājuši divdesmit gadi, izņemot noziegumu, par kuru saskaņā ar likumu var piespriest mūža ieslodzījumu;

4) pieņemts amnestijas akts, kas novērš soda piemērošanu par attiecīgo noziedzīgu nodarījumu.

Amnestija ir vienreizējs akts, ar īpašu likumu atceļot vai mīkstinot sodu par noteiktu kategoriju noziegumiem vai attiecinot amnestiju uz noteiktām personu grupām; to pieņem Saeima;

5) persona, kura saucama vai saukta pie kriminālatbildības, ir mirusi, izņemot gadījumus, kad process nepieciešams, lai mirušo rehabilitētu – konstatējot, ka pierādījumu kopums nerada saprātīgas šaubas par personas vainīgumu, taču persona ir mirusi, kriminālprocess ir jāizbeidz. Process ir turpināms, ja pirms kriminālprocesa izbeigšanas ir saņemts pieteikums par procesa turpināšanu mirušā rehabilitācijai;

6) ir likvidēta juridiskā persona, pret kuru notiek process par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu juridiskajai personai – procesam par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu vairs nav pamata, jo nav personas, pret kuru šādu līdzekli piemērot;

7) stājies spēkā spriedums vai procesa virzītāja lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu tajā pašā apsūdzībā pret personu, kura iepriekš saukta pie kriminālatbildības par to pašu noziedzīgu nodarījumu; ņemot vērā, ka par konkrēto noziedzīgo nodarījumu ir pieņemts gala nolēmums, kas stājies spēkā, otrreiz par to pašu nodarījumu kriminālprocesu nedrīkst veikt. **Lai arī likumā tieši nav norādīts, tāpat jārīkojas, ja par to pašu noziedzīgu nodarījumu ir pieņemts prokurora priekšraksts par sodu;**

8) tas ir vērsts pret tādu ārvalstnieku vai bezvalstnieku par valsts robežas nelikumīgu šķērsošanu, kurš par šo noziedzīgu nodarījumu piespiedu kārtā izraidīts no Latvijas Republikas; procesam par valsts robežas nelikumīgu šķērsošanu piemērošanu vairs nav pamata, jo personas par to jau izraidīta no valsts;

9) nav cietušās personas pieteikuma tādā kriminālprocesā, kuru var uzsākt tikai uz šīs personas pieteikuma pamata. Likumdevējs ir paredzējis noteiktus noziedzīgus nodarījumus (Kriminālprocesa likuma 7. panta otrā daļa), kad kriminālprocess var tikt uzsākts tikai saņemot personas, kas cietusi attiecīgajā noziedzīgajā nodarījumā, pieteikumu. Tomēr ir paredzēts izņēmums, proti, ja cietusī persona sakarā ar fiziskiem vai psihiskiem trūkumiem pati nespēj īstenot savas tiesības, tad kriminālprocesu var uzsākt arī tad, ja pastāv cits kriminālprocesa uzsākšanas iemesls;

10) noticis cietušā un aizdomās turētā vai apsūdzētā izlīgums tādā kriminālprocesā, kuru var uzsākt tikai uz cietušās personas pieteikuma pamata un pilnīgi novērsts vai atlīdzināts ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu radītais kaitējums. Likumdevējs ir paredzējis noteiktus noziedzīgus nodarījumus (Kriminālprocesa likuma 7. panta otrā daļa), kad kriminālprocess var tikt uzsākts tikai saņemot personas, kas cietusi attiecīgajā noziedzīgajā nodarījumā, pieteikumu. Un šādos kriminālprocesos noslēgts cietušā un aizdomās turētā vai apsūdzētā izlīgums ir pamats obligātai kriminālprocesa izbeigšanai. Tomēr jāievēro, ka kriminālprocess ir izbeidzams tikai tad, kad pilnīgi novērsts vai atlīdzināts ar noziedzīgo nodarījumu radītais kaitējums;

11) konstatēti Krimināllikumā minētie apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību. Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību, kaut arī šajos apstākļos izdarītās darbības atbilst šajā likumā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmēm, ir nepieciešamā aizstāvēšanās, aizturēšana, nodarot personai kaitējumu, galējā nepieciešamība, attaisnojams profesionālais risks un noziedzīgas pavēles vai noziedzīga rīkojuma izpildīšana;

12) cietusī persona līdz izmeklēšanas pabeigšanai pirmstiesas kriminālprocesā atsaukusi pieteikumu tādā kriminālprocesā, kuru var uzsākt tikai uz šīs personas pieteikuma pamata. Norma attiecas uz Kriminālprocesa likuma 7. panta otrajā daļā noteiktajiem gadījumiem; turklāt pieteikuma atsaukumu var izdarīt tikai līdz brīdim, kad procesa virzītājs materiālus ir nodevis prokuroram kriminālvajāšanas uzsākšanai.

(Par katra kriminālprocesu nepieļaujošā apstākļa nosaukšanu un raksturojumu 1 punkts, kopā 3 punkti)

3.3. Personu nereabilitējošie apstākļi (vispārīgs raksturojums)

1) Personu nereabilitējošu apstākļu gadījumā persona tiek atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā **(1 punkts).**

2) Pabeidzot kriminālprocesu uz personu nereabilitējoša apstākļa pamata, ir jākonstatē, ka pierādījumu kopums nerada šaubas par personas vainīgumu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā **(1 punkts).**

VAI

Lai varētu pabeigt kriminālprocesu uz nereabilitējoša pamata pirmstiesas kriminālprocesa stadijā, ir jābūt vai nu personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, piekrišanai/vainas atzīšanai, vai arī likums paredz iespēju pārsūdzēt pieņemto nolēmumu tiesā **(1 punkts).**

3) Kriminālprocesa likums paredz vairākus apstākļus, kā personu var atzīt par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā:

1) tiesai vai prokuroram atzīstot personu par vainīgu un, ja nepieciešams, sodot to;

2) procesa virzītājam izbeidzot kriminālprocesu uz nereabilitējoša pamata. Šajā gadījumā persona tiek atzīta par vainīgu, bet netiek sodīta. **(1 punkts).**

VAI

Atbilstoši Kriminālprocesa likumam (KPL 380.p.) **persona netiek reabilitēta, ja:**

1. notiesājoša sprieduma gadījumā;
2. ja tiek sastādīts prokurora priekšraksts par sodu;
3. tiesa pieņem lēmumu par personas atbrīvošanu no kriminālatbildības vai soda un nosaka kādu no Krimināllikumā paredzētajiem medicīniska rakstura piespiedu līdzekļiem;
4. kriminālprocesu izbeidz, jo persona noziedzīgu nodarījumu izdarījusi laikā, kad tā bija pakļauta cilvēku tirdzniecībai un tika piespiesta to izdarīt;
5. kriminālprocesu izbeidz, jo noziedzīgu nodarījumu izdarījusi nepilngadīga persona un ir konstatēti noziedzīga nodarījuma izdarīšanas īpašie apstākļi, un par nepilngadīgo personu iegūtas ziņas, kas mīkstina tās atbildību;
6. kriminālprocesu izbeidz, jo persona ir nepilngadīga un materiāli tiek nosūtīti audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa piemērošanai;
7. kriminālprocesu izbeidz, jo persona, kura saucama vai saukta pie kriminālatbildības, ir mirusi, izņemot gadījumus, kad process nepieciešams, lai mirušo reabilitētu;
8. procesā par mirušā reabilitāciju tiesa pieņem lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu, nereabilitējot attiecīgo personu;
9. kriminālprocesu izbeidz, jo iestājies noilgums;
10. kriminālprocesu izbeidz, jo kriminālprocesu nav iespējams pabeigt saprātīgā termiņā;
11. kriminālprocesu izbeidz, jo noticis cietušā un aizdomās turētā vai apsūdzētā izlīgums tādā kriminālprocesā, kuru var uzsākt tikai uz cietušās personas pieteikuma pamata, un pilnīgi novērsts vai atlīdzināts ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu radītais kaitējums;
12. kriminālprocesu izbeidz, jo persona, kas izdarījusi kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu, ir izlīgusi ar cietušo vai viņa pārstāvi Krimināllikumā noteiktajos gadījumos;
13. kriminālprocesu izbeidz, nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības;
14. kriminālprocesu izbeidz, jo pieņemts amnestijas akts, kas novērš soda piemērošanu par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu;
15. kriminālprocesu izbeidz, jo izdarīts noziedzīgs nodarījums, kuram ir noziedzīga nodarījuma pazīmes, bet ar kuru nav radīts tāds kaitējums, lai piespriestu kriminālsodu;
16. kriminālprocesu izbeidz, jo persona būtiski palīdzējusi atklāt smagu vai sevišķi smagu noziegumu, kas ir smagāks vai bīstamāks par šīs personas pašas izdarīto noziedzīgo nodarījumu.

(1 punkts – ja tiek nosaukti vismaz 2 personu nereabilitējoši apstākļi).

Students var saņemt **papildu punktu**, ja atbilde kādā no trīs apakšjautājumiem (komponentēm) vai kopumā liecina par padziļinātām zināšanām.

Praktiskās daļas uzdevums (kāzuss)

K. Pilsētnieks vēlējās iegādāties dzīvokli Mazpilsētā. 2021. gada 30. augustā viņš vērsās pie māklera J. Nekaunīgā ar lūgumu sameklēt labu, bet lētu dzīvokli.

J. Nekaunīgā paziņa V. Izpalīdzīgā bija šīs pilsētas domes Sociālā dienesta vadītāja.

2021. gada 4. septembrī J. Nekaunīgais devās pie V. Izpalīdzīgās un sarunā ieminējās, ka gan jau gadās, kad vecu, vientuļu cilvēku ievieto aprūpes namā, bet viņam īpašumā ir dzīvoklis. J. Nekaunīgais palūdza viņai paskatīties, vai nevar atrast šādu vecu cilvēku, no kura pirms tā ievietošanas aprūpes namā varēs lēti nopirkt dzīvokli. Par iespējamā pirkuma konkrētākiem apstākļiem un kādu iespējami noziedzīgu nolūku J. Nekaunīgais ar V. Izpalīdzīgo nerunāja.

2021. gada 6. septembrī V. Izpalīdzīgā, atrodoties darba kabinetā, no Sociālā dienesta klientu saraksta noskaidroja, ka pensionārei S. Puķītei ir 95 gadi, viņa ir veca un nevarīga, un ievietojama aprūpes namā. Ar piekļuvi, ko viņai deva amats kā Sociālā dienesta vadītājai, V. Izpalīdzīgā pieslēdzās Zemesgrāmatas publiski nepieejamajai datu bāzei, kā arī Iedzīvotāju reģistram, un noskaidroja, ka pensionārei S. Puķītei pieder divistabu dzīvoklis Mazpilsētā, un ka viņas vīrs miris, bērnu viņai nav, māsa mirusi jau agrā jaunībā, citu iespējamo mantinieku nav. Šo informāciju viņa izstāstīja J. Nekaunīgajam.

2021. gada 10. septembrī J. Nekaunīgais devās pie pensionāres S. Puķītes jau ar gatavu Pirkuma līgumu, kurā teikts, ka viņš kā Pircējs pērk S. Puķītes divistabu dzīvokli par 15 000 *euro* (lai gan J. Nekaunīgais kā nekustamo īpašumu māklers apzinājās, ka tā kadastra vērtība ir 30 000 *euro*) un ka nauda S. Puķītei ir samaksāta jau pirms līguma parakstīšanas. Pensionāre S. Puķīte parakstīja līgumu, sava vecuma dēļ uzticoties J. Nekaunīgā apgalvojumam, ka viņa paraksta dzīvokļa apsaimniekošanas līgumu.

Nokārtojot ar dzīvokļa iegūšanu saistītās formalitātes, J. Nekaunīgais 2022. gada sākumā dzīvokli pārdeva K. Pilsētniekam par 50 000 *euro*.

Pensionāre S. Puķīte, ievietota aprūpes namā, darbiniekiem sūdzējās, ka palikusi bez dzīvokļa un naudas. Par notikušo darbinieki informēja policiju.

Par notikušo tika uzsākts kriminālprocess. No V. Izpalīdzīgās darba kabineta tika izņemts viņas dators, veikta tā apskate.

V. Izpalīdzīgā uzreiz pēc aizturēšanas tika nopratināta kā persona, pret kuru uzsākts kriminālprocess. Kad viņa pirms nopratināšanas lūdza pieaicināt aizstāvi, procesa virzītājs pateica, ka tas tiks pieaicināts kaut kad vēlāk, kad aizstāvis varēs ierasties, bet tāpēc laiks nav jātērē un jāturpina nopratināšana.

J. Nekaunīgā dzīvesvietā tika veikta kratīšana. Policiju dzīvoklī ielaida viņa 17 gadus vecais dēls, kurš bija mājās viens pats. Kratīšanas laikā tika izņemts J. Nekaunīgā dators, pierakstu klade. Izņemta tika arī dzīvoklī glabātā nauda 50 000 *euro*.

V. Izpalīdzīgā nopratināšanas laikā atzinās, ka nolūkā sameklēt J. Nekaunīgajam vajadzīgo informāciju viņa ir piekļuvusi Zemesgrāmatas datu bāzei, Iedzīvotāju reģistram un sniegusi J. Nekaunīgajam dažādu informāciju par pensionāri S. Puķīti.

J. Nekaunīgais un V. Izpalīdzīgā tika atzīti par aizdomās turētajiem. Izņemtā nauda 50 000 *euro* kā lietiskais pierādījums tika glabāta pie krimināllietas materiāliem.

Par naudas izcelsmi neko nevarēja liecināt J. Nekaunīgā sieva, mājsaimniece, kura paskaidroja, ka viņai nebija ne jausmas par tādu naudu, jo vēl pirms gada istabas remontam J. Nekaunīgais bijis spiests ņemt kredītu tādēļ, ka viņa ienākumi parasti nebija lieli.

J. Nekaunīgais, uzzinot par V. Izpalīdzīgās aizturēšanu, paspēja izbraukt no Latvijas. Viņa atrašanās vietu policijai neizdevās noskaidrot.

Jautājumi

- 1. Kā kvalificējams J. Nekaunīgā nodarījums? Atbilde pamatojiet. 2 punkti**
- 2. Kā kvalificējams V. Izpalīdzīgās nodarījums? Atbilde pamatojiet. 2 punkti**
- 3. Kādas procesuālās kļūdas pieļautas aprakstītajās procesuālajās darbībās? 4 punkti**
- 4. Kāda ir tālākā procesa virzītāja rīcība, lai varētu veikt procesuālās darbības ar J. Nekaunīgo, secinot, ka J. Nekaunīgais no Latvijas izbraucis, bet nezinot precīzu viņa atrašanās vietu? 1 punkts**
- 5. Vai ir pamats J. Nekaunīgā dzīvoklī atrasto naudu 50 000 euro atzīt par noziedzīgi iegūtu mantu? Atbilde pamatojiet. 1 punkts**

Praktiskās daļas uzdevuma (kāzusa) vērtēšanas vadlīnijas

Nr.	Jautājums	Punkti	Vērtēšanas kritēriji
1.	Kā kvalificējams J. Nekaunīgā nodarījums? Atbilde pamatojiet.	2 punkti	<i>Krimināllikuma 177.p.3.d. – dzīvokļa vērtība ir 30 000 euro, liels apmērs</i> Students saņem 1 punktu par pareizi noteiktu kvalifikāciju pēc 177.p.3.d. Students saņem vēl 1 punktu par paskaidrojuma sniegšanu, kādēļ nodarījums kvalificējams tieši pēc 177.p.3.d. Piemēram, students var norādīt, ka kvalifikāciju nosaka nevis līgumā norādītā dzīvokļa cena 15000 EUR, bet gan dzīvokļa patiesā vērtība vismaz kadastrālās vērtības līmenī – 30000 EUR. Tomēr šo otro punktu students saņem arī tad, ja nav analizējis, vai līguma cena 15000 EUR ietekmē kvalifikāciju.
2.	Kā kvalificējams V. Izpalīdzīgās nodarījums? Atbilde pamatojiet.	2 punkti	<i>Krimināllikuma 329.pants</i> Students saņem 1 punktu par pareizi noteiktu kvalifikāciju. Students saņem vēl 1 punktu par norādītu pamatojumu – ka pašvaldības Sociālā dienesta vadītāja ir valsts amatpersona un ka viņa izpaudusi ziņas, kas nav valsts noslēpums, bet ir neizpaužamas ziņas.

3.	Kādas procesuālās kļūdas pieļautas? Atbildi pamatojiet, norādot atbilstošu tiesību normu.	4 punkti	a) <i>V. Izpalīdzīgā pēc aizturēšanas nopratināta kā persona, pret kuru uzsākts kriminālprocess, lai gan bija aizturēta;</i> 1 punkts b) <i>Nepieaicina aizstāvi, bet turpina izdarīt procesuālās darbības ar aizturēto bez aizstāvja klātbūtnes;</i> 1 punkts c) <i>Nauda tiek neatbilstoši glabāta;</i> 1 punkts d) <i>Kratīšana nenotiek J. Nekaunīgā vai citas pilngadīgas personas klātbūtnē;</i> 1 punkts Par katru konstatēto kļūdu students saņem 1 punktu, ja ir norādījis atbilstošu tiesību normu. Punktā c) students saņem vienu punktu arī tad, ja konstatē, ka nauda netiek atbilstoši glabāta, bet nenorāda precīzu likuma normu, kas to nosaka un kā tā būtu jāglabā.
4.	Kāda ir tālākā procesa virzītāja rīcība, lai varētu veikt procesuālās darbības ar J. Nekaunīgo, secinot, ka J. Nekaunīgais no Latvijas izbraucis, bet nezinot precīzu viņa atrašanās vietu?	1 punkts	<i>Procesa virzītājs vēršas pie izmeklēšanas tiesneša apcietinājuma piemērošanai. Pēc tam lūdz Ģenerālprokuratūru pieņemt lēmumu par personas starptautisko meklēšanu nolūkā pieprasīt tās izdošanu. (Kriminālprocesa likuma 685.pants)</i> Students saņem 1 punktu, ja norāda, ka J. Nekaunīgais jāizsludina starptautiskajā meklēšanā un šim nolūkam procesa virzītājam jāvēršas Ģenerālprokuratūrā. Students saņem 1 punktu arī tad, ja nenorāda precīzākus šīs kārtības elementus (nacionālais lēmums par apcietinājuma piemērošanu, Eiropas apcietinājuma lēmums, lūgums izdošanai)
5.	Vai ir pamats J. Nekaunīgā dzīvoklī atrasto naudu 50 000 euro atzīt par noziedzīgi iegūtu mantu? Atbildi pamatojiet.	1 punkts	<i>Jā, jo šī nauda J. Nekaunīgā īpašumā nonākusi noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rezultātā (krāpšanas rezultātā iegūto dzīvokli viņš pārdeva, iegūstot 50000 EUR) – Krimināllikuma 70¹¹.panta pirmā daļa (likuma redakcijā uz 2022.gada sākumu)</i>

			Students saņem 1 punktu, ja atbild, ka ir pamats, un pamato savu viedokli ar Krimināllikuma 70¹¹.panta pirmo daļu, paskaidrojot, ka J. Nekaunīgais krāpšanas rezultātā iegūto dzīvokli pārdeva, iegūstot 50000 EUR, tādējādi šī nauda viņa īpašumā nonākusi noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rezultātā.
--	--	--	--

* Ja, sniedzot atbildi uz kādu no jautājumiem, tiek pieļautas būtiskas kļūdas, vērtējums var tikt samazināts.